Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 19:29:58

Studenckie Zeszyty Naukowe 2016, Vol. XIX, nr 31
DOI: 10.17951/szn.2016.19.31.21

Karolina Barszczewska
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
karolina.barszczewska@gmail.com

Opodatkowanie umowy przelewu wierzytelności podatkiem od czynności cywilnoprawnych

Taxation of Assignment of Receivables with Tax on Civil Law Transactions

STRESZCZENIE

W artykule zostało poruszone zagadnienie konsekwencji podatkowych umowy przelewu wierzytelności na gruncie podatku od czynności cywilnoprawnych. Opodatkowanie cesji budzi wiele wątpliwości w zakresie podatków obrotowych, a więc podatku od towarów i usług oraz podatku od czynności cywilnoprawnych. Problematyka jest istotna głównie ze względu na sytuację podmiotów dokonujących obrotu, czyli cesjonariusza i cedenta. W tym zakresie ważnym problemem jest określenie skutków podatkowych.

Słowa kluczowe: opodatkowanie umowy przelewu wierzytelności; podatek od czynności cywilnoprawnych; cesja wierzytelności; PCC

WSTĘP

W literaturze wskazuje się, że przelew wierzytelności (czyli cesja) polega na przeniesieniu wierzytelności z majątku dotychczasowego wierzyciela do majątku osoby trzeciej na mocy umowy zawartej między zbywcą wierzytelności, nazywanym dla potrzeb całej czynności cedentem, a jej nabywcą – cesjonariuszem[1]. Podstawowym skutkiem umowy przelewu jest więc wstąpienie cesjonariusza w miejsce cedenta. W świetle krajowych regulacji, poruszających kwestię zmiany wierzyciela, do skuteczności cesji nie jest wymagana zgoda dłużnika. Co więcej, nie powstaje obowiązek poinformowania go o fakcie dokonania takiej czynności. Jednakże

[1] J. Mojak, *Obrót wierzytelnościami*, wyd. 3, Warszawa 2012, s. 53.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 19:29:58

przepisy szczególne, a także właściwości umowy przenoszącej wierzytelność z cedenta na cesjonariusza lub zastrzeżenie umowne *pactum de non cedendo*, mogą skutkować uzależnieniem realizacji cesji od zgody dłużnika bądź powiadomienia go o dokonaniu takiej czynności[2].

Przepis art. 510 § 1 Kodeksu cywilnego[3] wskazuje, że podstawą przeniesienia wierzytelności są umowy, a więc oświadczenia woli złożone przez strony określonego stosunku prawnego. Brak jest podstaw do przyjęcia, by przelew wierzytelności mógł być skutecznie dokonany w drodze jednostronnej czynności prawnej[4]. Wspomniany art. 510 k.c. stanowi, że cesja może zostać dokonana na podstawie umowy zobowiązującej o podwójnym skutku zobowiązująco-rozporządzającym. Przepis wskazuje na następujące typy czynności prawnych: umowa sprzedaży, umowa zamiany, umowa darowizny. Poza wymienionymi umowami (nazwanymi umowami zobowiązującymi do przeniesienia wierzytelności) w rozumieniu omawianego przepisu mogą znajdować się także umowy nienazwane, takie jak umowa faktoringu czy umowa przelewu na zabezpieczenie[5]. Innym stosunkiem zobowiązaniowym wskazanym w przepisie art. 510 § 2 k.c., będącym podstawą dla cesji, jest stosunek wynikający z zapisu zwykłego bezpodstawnego wzbogacenia, w wykonaniu którego została zawarta samoistna rozporządzająca umowa przelewu[6].

Kluczowym i ważnym aspektem poruszanym w niniejszej pracy będzie kwestia określenia konsekwencji podatkowych umowy przelewu wierzytelności w zakresie podatków obrotowych, ze szczególnym naciskiem na opodatkowanie jej podatkiem od czynności cywilnoprawnych.

OPODATKOWANIE PRZELEWU WIERZYTELNOŚCI PODATKIEM OD CZYNNOŚCI CYWILNOPRAWNYCH W ORZECZNICTWIE

Opodatkowanie przelewu wierzytelności budzi wiele sporów zarówno w nauce prawa, jak i judykaturze. Samo orzecznictwo nie zajmuje jednego stanowiska, które określałoby kwestię podlegania tej czynności określonemu podatkowi. Brak wskazania prawidłowego postępowania przy zawieraniu umowy przeniesienia wierzytelności z cedenta na cesjonariusza rodzi wątpliwości wśród stron czynno-

[2] *Ibidem*, s. 82.

[3] Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r., nr 16, poz. 93), dalej jako: k.c.

[4] Potwierdza to wyrok SA w Katowicach z dnia 8 listopada 2006 r., I ACa 1043/06, LEX nr 269589.

[5] G. Kozieł, *Komentarz do art. 510 k.c.*, [w:] A. Kidyba (red.), Z. Gawlik, A. Janiak, G. Kozieł, A. Olejniczak, A. Pyrzyńska, T. Sokołowski, *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3: *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014.

[6] J. Mojak, *op. cit.*, s. 92–93.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 19:29:58

ści. Często może prowadzić to do powstania zaległości podatkowych, o których istnieniu podatnicy nie mają pojęcia.

Kolejne decyzje organów podatkowych oraz wyroki sądów nie przyczyniły się do eliminacji powyższych wątpliwości. W szczególności dotyczą one opodatkowania na gruncie ustawy o podatku od towarów i usług[7] oraz ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych[8]. Jak wskazuje literatura, podatek od czynności cywilnoprawnych obejmuje swym zakresem podmiotowym nieprofesjonalny obrót cywilnoprawny. Stanowi tym samym alternatywne uzupełnienie podatku od towarów i usług[9]. Rozpatrując instytucję obrotu wierzytelnościami, należy się zastanowić, czy przy zamianie wierzyciela, a więc przy cesji, mamy do czynienia z wykonaniem usługi czy też nie. W wyroku z dnia 12 stycznia 2010 r. Naczelny Sąd Administracyjny stanął na stanowisku, że nabycie wierzytelności na podstawie art. 509 § 1 k.c. nie wiąże się z wykonaniem usługi, i to zarówno po stronie cedenta, jak i cesjonariusza[10]. Druga linia orzecznicza, prezentowana również przez Naczelny Sąd Administracyjny, opowiada się za tym, że w przypadku cesji nabywca wierzytelności (czyli cesjonariusz) świadczy usługę na podstawie ustawy o podatku od towarów i usług[11]. Wyrok ten – kładący nacisk na zakup, a nie na sprzedaż wierzytelności – stanowi, że sprzedaż wierzytelności własnej nie jest usługą, lecz usługą jest jej nabycie. Rozpatrując instytucję obrotu wierzytelnościami w odniesieniu do pojęcia „usługi", nacisk położony jest na jej zakup, a nie na sprzedaż. W tym przypadku usługę świadczy nabywca wierzytelności, a jej beneficjentem jest sprzedawca. Z powyższego wynika fakt opodatkowania czynności podatkiem od towarów i usług. Warte wspomnienia jest także pismo Ministerstwa Finansów z dnia 4 lipca 1995 r. Według niego obrót wierzytelnościami, tzn. zakup wierzytelności w celu ich windykacji we własnym zakresie lub w celu ich dalszej sprzedaży, stanowi zgodnie z Klasyfikacją GUS usługę finansową[12].

Kolejne orzeczenia sądów zmierzały bądź w jedną, bądź w drugą stronę, nie rozwiewając wątpliwości stron dokonujących cesji. Stało się to przyczyną skierowania zapytania do składu 7 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego. W wyroku z dnia 19 marca 2012 r. Sąd ten orzekł, że podstawowym i koniecznym

---

[7] Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. z 2011 r., nr 177, poz. 1054).

[8] Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 223), dalej jako: u.p.c.c.

[9] P. Szczęśniak, *Podatek od czynności cywilnoprawnych*, [w:] A. Hanusz (red.), P. Czerski, M. Musiał, A. Niezgoda, P. Szczęśniak, *Źródła finansowania samorządu terytorialnego*, Warszawa 2015, s. 198.

[10] Wyrok NSA z dnia 12 stycznia 2010 r., I FSK 1627/08, LEX nr 591800.

[11] Wyrok NSA z dnia 16 lutego 2010 r., I FSK 2104/08, LEX nr 557643.

[12] Pismo Ministra Finansów z dnia 4 lipca 1995 r., PO7-D-825-167-2480/95, „Serwis Podatkowy" 1997, nr 1, s. 71.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 19:29:58

warunkiem uznania transakcji za odpłatną usługę (a więc czynność opodatkowaną) jest wystąpienie wynagrodzenia bezpośrednio związanego z tą czynnością, rzeczywiście otrzymanego bądź należnego jako świadczenia wzajemnego za wykonaną usługę. Badając zatem konkretną transakcję, należy poszukiwać takiego ewentualnego bezpośredniego wynagrodzenia, które otrzymuje kupujący (czyli cesjonariusz) jako świadczenie wzajemne za ewentualnie wykonaną usługę na rzecz zbywcy (czyli cedenta)[13]. Co zaskakujące, zapłata ta pochodzi od zbywcy na rzecz nabywcy za wykonaną usługę, a więc odwrotnie niż w przypadku klasycznie pojmowanej umowy sprzedaży. W omawianym wyroku skład orzekający odwołuje się kilkakrotnie do ustaleń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 27 października 2011 r.[14], do którego pytanie prejudycjalne wystosował niemiecki Federalny Trybunał Finansowy. Wspomniany wyrok dotyczy tzw. trudnych wierzytelności, w których różnica między ich wartością nominalną a ceną sprzedaży odzwierciedla rzeczywistą ekonomiczną wartość owych wierzytelności w chwili sprzedaży. Wówczas nabywca nie świadczy odpłatnej usługi i nie dokonuje czynności opodatkowanej podatkiem od towarów i usług, a więc podlega zakresowi objętemu przez podatek od czynności cywilnoprawnych.

UMOWA PRZELEWU WIERZYTELNOŚCI NA GRUNCIE PODATKU OD CZYNNOŚCI CYWILNOPRAWNYCH

Jak wskazują organy podatkowe oraz wyroki sądów, przelew wierzytelności własnych z cedenta na cesjonariusza, następujący w wyniku umowy sprzedaży, nie może być poczytywany za świadczenie usług przez którąkolwiek ze stron. Na gruncie kwestii opodatkowania cesji oznacza to, że czynność taka nie będzie podlegać zakresowi przedmiotowemu ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług. Co za tym idzie, nie znajdzie się w katalogu zwolnień podatkowych art. 2 pkt 4 lit. a ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych. Powinna być zatem opodatkowana podatkiem od czynności cywilnoprawnych[15]. Należy jednak mieć na względzie, że samo ustalenie, iż cesja zawiera się w przedmiocie opodatkowania podatkiem od czynności cywilnoprawnych, nie wystarczy do określenia zasadności naliczenia i pobrania takiego podatku przy zawieraniu umowy sprzedaży wierzytelności. Aby obowiązek podatkowy przerodził się skutecznie w zobowiązanie podatkowe, należy przeanalizować szereg zwolnień podatkowych z ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych. Obowiązek podatkowy w analizowanej sytuacji po-

[13] Wyrok NSA z dnia 19 marca 2012 r., I FPS 5/11, LEX nr 1120483.

[14] Wyrok TSUE z dnia 27 października 2011 r. w sprawie *Finanzamt Essen-NordOst. v. GFKL Financial Services AG*, C-93/10.

[15] Art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. a u.p.c.c.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 19:29:58

wstanie z chwilą dokonania czynności cywilnoprawnej. Wskazuje na to przepis art. 3 ust. 1 pkt 1 u.p.c.c. Podatnikiem podatku, zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 u.p.c.c., będzie nabywca wierzytelności, czyli cesjonariusz. Warto również zaznaczyć, iż podstawą opodatkowania będzie w tym przypadku wartość rynkowa nabywanej wierzytelności[16], natomiast stawka od podstawy opodatkowania wynosić będzie 1%[17].

Trzeba także zwrócić uwagę na zawieranie umów przenoszących własność na tle porównawczym z umowami przenoszącymi wierzytelności. Samo zawarcie umowy zobowiązującej do przeniesienia własności nie rodzi skutków podatkowych. Dopiero umowa przenosząca własność, zawierana w wykonaniu tej pierwszej, jest czynnością, na podstawie której powstaje obowiązek podatkowy[18]. Inaczej jest natomiast przy zawieraniu umów przelewu wierzytelności, do których przepisu powyższego stosować nie można. Zawarcie umowy czysto zobowiązującej, bez skutku rozporządzającego, powoduje powstanie obowiązku podatkowego na gruncie podatku od czynności cywilnoprawnych. Z kolei późniejsza umowa przenosząca wierzytelność pozostaje nieopodatkowana. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, należałoby *de lege ferenda* postulować o rozszerzenie art. 3 ust. 2 u.p.c.c. tak, aby objął swym zakresem przeniesienie nie tylko własności, ale także innych praw majątkowych[19].

Oprócz każdorazowego badania podstawy prawnej przelewu wierzytelności istotną kwestią jest analiza statusu stron dokonujących tej czynności. Jeżeli choć jedna ze stron jest podatnikiem podatku od towarów i usług lub na gruncie ustawy jest zwolniona z takiego opodatkowania, wówczas cała czynność podlega opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług. Co za tym idzie, nie podlega podatkowi od czynności cywilnoprawnych.

PODSUMOWANIE

Cesja, czyli przelew wierzytelności ze zbywcy (cedenta) na nabywcę (cesjonariusza), jest czynnością bardzo skomplikowaną pod względem jej opodatkowania. Główna wątpliwość powstaje w ocenie między dwoma podatkami – podatkiem od czynności cywilnoprawnych oraz podatkiem od towarów i usług. Mimo prób podejmowanych przez kolejne interpretacje podatkowe, wyroki wojewódzkich sądów administracyjnych oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego, kwestia sporna nie została określona w sposób klarowny i jednoznaczny. Problematyka opodatkowania cesji została pozostawiona organom podatkowym wydającym indywidualne decyzje

[16] Art. 6 ust. 1 pkt 1 u.p.c.c.
[17] Art. 7 ust. 1 pkt 1 lit. b u.p.c.c.
[18] Art. 3 ust. 2 u.p.c.c.
[19] R. Jurkiewicz, *Wierzytelność i dług. Aspekty prawne i podatkowe*, Warszawa 2013, s. 132.

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 19:29:58

podatkowe wobec podmiotów dokonujących przeniesienia. Co do zasady czynność cesji podlega podatkowi od czynności cywilnoprawnych, jednak z katalogu umów będących podstawą przeniesienia wierzytelności tylko umowy sprzedaży lub zamiany rodzą skutki podatkowe na gruncie ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych. Jeżeli natomiast sprzedaż nastąpiła w ramach działalności gospodarczej objętej zakresem przedmiotowym ustawy o podatku od towarów i usług, nie będzie ona podlegać podatkowi od czynności cywilnoprawnych, a podatkowi od towarów i usług – nawet w przypadku kwalifikowania się do zwolnienia od podatku. Należy zatem każdorazowo rozpatrywać podstawę prawną dokonania powyższej czynności, ale i fakt bycia przez którąkolwiek ze stron podatnikiem podatku od towarów i usług.

Brak stabilizacji w orzecznictwie i konieczność dokonywania własnych interpretacji na potrzeby konkretnych czynności powodują brak pewności działania stron sprzedaży wierzytelności. Cesjonariusz i cedent, przez swoją niewiedzę, mogą zaniechać zapłaty podatku, przyczyniając się nieświadomie do powstania zaległości podatkowych.

BIBLIOGRAFIA

Jurkiewicz R., *Wierzytelność i dług. Aspekty prawne i podatkowe*, Warszawa 2013.

Kozieł G., *Komentarz do art. 510 k.c.*, [w:] A. Kidyba (red.), Z. Gawlik, A. Janiak, G. Kozieł, A. Olejniczak, A. Pyrzyńska, T. Sokołowski, *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3: *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2014.

Mojak J., *Obrót wierzytelnościami*, wyd. 3, Warszawa 2012.

Pismo Ministra Finansów z dnia 4 lipca 1995 r., PO7-D-825-167-2480/95, „Serwis Podatkowy" 1997, nr 1.

Szczęśniak P., *Podatek od czynności cywilnoprawnych*, [w:] A. Hanusz (red.), P. Czerski, M. Musiał, A. Niezgoda, P. Szczęśniak, *Źródła finansowania samorządu terytorialnego*, Warszawa 2015.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r., nr 16, poz. 93).

Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 223).

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. z 2011 r., nr 177, poz. 1054).

Wyrok NSA z dnia 12 stycznia 2010 r., I FSK 1627/08, LEX nr 591800.

Wyrok NSA z dnia 16 lutego 2010 r., I FSK 2104/08, LEX nr 557643.

Wyrok NSA z dnia 19 marca 2012 r., I FPS 5/11, LEX nr 1120483.

Wyrok SA w Katowicach z dnia 8 listopada 2006 r., I ACa 1043/06, LEX nr 269589.

Wyrok TSUE z dnia 27 października 2011 r. w sprawie *Finanzamt Essen-NordOst. v. GFKL Financial Services AG*, C-93/10.

SUMMARY

The article explores tax consequences of assignment of receivables based on tax on civil law transactions in Polish legal system. Taxation of assignment rises a number of concerns in terms of value added taxes, including VAT and tax on civil law transations. The issue is important mainly on

Pobrane z czasopisma Studenckie Zeszyty Naukowe **http://szn.umcs.pl**
Data: 03/11/2026 19:29:58

the grounds of entieties taking part in trading i.e. assignee and assignor. Their ignorance, caused by lack of transparency of the current regulations, might lead to tax arreas. The difficulty in determining of tax consequences has been taken up by doctrine of law and decisions of administrative courts, which still analyse current legal environment.

Keywords: assignment of receivables; tax on civil law transactions; taxation of assignment

UMCS